

A lista

Írta: Papp Csenge B.

1943. január

Egy dunántúli kis faluban leszállt az éj leple. A megmaradt tücskök szomorú nótába kezdtek odakint a réten. A még kopár földek felett égő holdsarló kevéske fénnel világította meg azok útját, akik a közeli erdőből gyalogoltak haza. A baglyok halkan huhogtak a fák ágai között, a kis állatok pedig kevéske zajjal neszezték, csendesen szuszogtak a földalatti vackaikban. Bent a faluban már egy lovas kocsi se rótt az utcákat, az asszonyok mind visszahúzódtak ki-ki maga házába, lámpát gyújtottak, behordták a fát, és befűtötték a cserépkályhát. A gyerekeket is beterelték, hidegtől kipiroslott arcukon a fáradság keveredett örökös játékvágygal. Csak a faluszéli kocsmából hallatszott ki még zenész, ahol azok a férfiemberek dalolták ki magukból minden szívfájdalmukat, akiket nem hívtak be. Január volt, és nem csak a hideg, kemény tél, hanem a háború vészszele is elérte e kicsiny falut. A termésárak mindig magasabbá nőttek magukat, a munkabérek napról napra csökkentek. A fiatal, életerős férfiakat hamar besorozták, s előttük csak féltő édesanyjuk, feleségük, mátkájuk könnyei mosták az utat.

Alkonyat után egy fehér tornácos paraszti ház ablakában lámpás világított. Gyenge csontú, lenhajú hajadon ült benn egy széken, előtte levélpapír. Kezében töltőtoll, mellette jóféle tinta, olyan, amiért abban az időben akár három órát is menni kellett, a legközelebbi nagyvárosig. A toll végét ajkai közé vette, gondolkodott. Majd megrezzent, s mint akibe villám csapott gyorsan körmölni kezdett. A tinta hamar mondatokká virágozott a papíron, és a szép, kerek betűk csodás táncot járva keresték helyüket a papíroson. Gyorsan megtelt az oldal, hát kellett még egy.

A lány -becsületes nevén Hajdú Eszter- mélyen sajnálta, hogy megvásárolta azt a drága tintát. De mit tegyen az ember lánya, ha az eladó olyan lelkiismeretesen kínálhatta feléje, és bizony Isten olyan gyönyörű karmazsinvörös színben játszott az árnyalata... De így nem volt mit tenni. Ami történt megtörtént. Halk sóhajrással fordított a lapon, majd újból nekikezdett. Gyorsan elfogyott a fele annak a kis tintásüvegnek, s alap legalján már egész kicsi betűk feszültek egymásnak, mert írni való az volt bőven, de hely aligha. A végén dátum, és búcsú, majd halkan felolvassa magának, hogy véletlen se ejtsen hibát.

Ez áll a papíroson:

Drága egyetlen bátyuskám!

Ugye jól vagy? Vigyáznak rátok ott abban a jeges országban? Kaptok enni, s innivalót, van fekhelyetek, és nem sérültetek meg igaz? Kata ma azt mondta, hogy te és Tóni biztosan vigyáztok egymásra, s nem engeditek, hogy baj essék a másikkal. Remélem, igaza van, és már azt is elterveztük, hogy lesz a kézfogójuk. Ha hazaérkezel, majd megint kimegyünk a tóra kacsázni, és kiszökünk éjszaka az erdőbe! Édesanyánk, és a kis Jani jól vannak, bár mostanában rengeteg a munka, annyi, hogy nem győzzük, de cselédet és bér munkást fogadni drága. Túlontúl sokba kerül ahhoz, hogy mi megfizethessük. Apánk vagy az erdőben vágja a fát, vagy napestig kint dolgozik, fát vág az erdőben, vagy a Károlyék földjén végzi azt a csöpp munkát, ami akad, de mit is ér az, olyan kevés bért adnak, hogy az csak neki, meg anyánknak lenne elég. Minden nap szövök, és varrok, még kötni is megtanultam, de ebben a válságos időben senkinek sincs pénze kettőnél több nadrágra, szoknyára. Az ablakom alatt néha már besüvít a szél, de nem tudom egyedül megcsinálni. Hívtam múltnap Gáspárt -tudod, aki mindig a templomban ezermesterkedik - de azt mondta ingyen nem toldja meg a lyukat. Így kissé huzat van, de nem bánom, mert ma is csillagos az ég, és legalább jól látom az összest az ágyamból is.

Három hete hozzák azokat a borzalmas nyomtatványokat... Mindig ráírják azoknak a nevét, akik már... nem jönnek vissza. Az eltűntekét csak kedd óta függesztik fel. Katával minden nap megyünk a templomhoz keresni. Múlthéten ráírták a bátyját. Mindenki sír. Az asszonyok, a férfiak, Kata, Kata családja és én is. Mielőtt a vállamra borulva zokogott azért imádkoztam éjjelente, hogy a csillagok hazavezessenek benneteket. Most azért imádkozom, hogy legyen vége a háborúnak és az öldöklésnek. Esténként hallom, ahogyan anya sír a másik szobában. Tudom, hogy miattunk. Miattad András, hogy elvittek, és miattam, hogy azzal, hogy itt maradtam reád emlékeztetem. Alig kapunk híreket. Rádió csak Károlyéknak van, a napilapért sokat kell gyalogolni a hóban-jégben. Ha tudsz valamit, amit elmondhatsz, kérlek írd meg! Bár hiába írok én ilyeneket. Tudom, hogy úgysem válaszolsz. Katának se válaszoltak, sőt senkinek, akit ismerek, és valakiye kint van a fronton. Kata azt mondja, szerintem nem engedik meg nektek. Én már nem tudom, mit higgyek... Olyan ez a háború, mint valamilyen földi pokol. Az égen sokszor repülőgépek szállnak végig. Sosem lőnek. Olyanok, mint valami gólyamadarak. Csak azok tavaszt hoznak, ezek szenvedést. Várom, hogy jöjjenek az igazi gólyák... Remélem jól vagy, épen, s ha baj van, nyugtasson az, ami engem éjszakánként, ha felnézek az égre: a csillagok, amik odafönt ragyognak, ugyanazok, amik a te álmodat őrzik.

Ölel szerető húgod: Eszti

1943. január 5.

A következő nap vasárnap volt, épp vízkereszt ünnepére esett, így Hajdúék reggel felöltötték a legkevesbé kopottas öltözetüket, és a szentmisére hívó harang dallamos szavát követve a templomba gyalogoltak.

A kis parasztházakhoz hasonlítva óriásinak tetsző építmény gótikus stílusban épült a faluval egykoron, és hatalmas csúcsait még több mérfölddel arrébb is lehetett látni. A hatalmas rézharang csak tizenegy éve hívta a híveket a misére, akkoriban készült el, mikor a nagy árvíz volt, s minden ingóságot elmosott, s a ládákkal, ágyakkal emberek is eltűntek, némelyik ház azóta is üresen áll. Sok rosszban is van jó bőven- mondogatta az idő tájt mindig István pap, aki köztudottan mindennek a szebbik oldalát kereste, s mikor megtalálta nem engedte. Ezt a szokását ezen a vasárnapon se akarta elfeledni, így hát a prédikálásába belefoglalta minden együttérzését, és gyászat, amit az elvesztett férfiakért érzett. Hangosan ecsetelte azt is, hogy kell a hazánknak ez a csekély áldozat, s, hogy az élet ezzel is figyelmeztet minket a földi lét múlandóságára.

Hajdú Eszter, Tollai Kata mellett ült előlről a hatodik sor oltárfelőli szélén, és szíve fájdalmasan összeszorult a hallottak miatt. Azon gondolkozott, hogy milyen szerencsés a pap, hogy nincs fia, felesége, sem egyéb rokona, ismerőse Istenen meg a diakónus barátain kívül, és hogy vajon akkor is ezek a szavak hagyták volna el a száját, ha lenne olyan családtagja, aki elesett, vagy eltűnt. A zsebében egyre súlyosabbnak tűnt az a levél, amit tegnap írt lámpafénynél a bátyjának. Azóta gondosan borítékba tette, megcímezte, és aznap reggel azt tervezte, hogy délután feladja a szomszéd kisváros postáján. Mellette -bár ő ezt nem látta- Tollai Kata ajka úgy remegett, hogy már tudta: a rajta kibúvó szavak egyenlők lesznek egy földrengéssel.

Olyan volt, mint egy időzített robbanószer.

Három. A pap prédikált, Eszter halk hangon felsóhajtott, Kata szája remegett.

Kettő. A pap halkan felnevetett, Eszter üresen maga elé bámult, Kata már egész testében remegett.

Egy. A pap megállt a beszéddel, elgondolkodott, Eszter megnyalta remegő száját, Kata szemébe könnycseppek sorakoztak fel.

Mintha az idő is megérezte volna a közelgő veszedelmet, esni kezdett az eső a hirtelen enyhülő idő miatt. Először csak csepergett, majd igazi zivatarrá nőtte ki magát. Az oltár felett Szent Antal, - ki az elveszett dolgok szentje-üvegmozaikján pár vízcsepp épp a szent szeme fölé hullott, és onnét csordogált le lassan, mintha sírt volna. De az üvegszentek nem sírnak- gondolta Eszter. - Csak mi sírunk.

A pap megtörölte szemüvegét, levegőt vett a liturgia folytatásához.

Robbant.

Kata remegő kézzel fogta meg lehúzott kalapját, és kilépett oldalra, egészen a piros szőnyegre. Vörös szoknyájával -amit Eszter tavaly ajándékozott neki születésnapja alkalmából- egészen egybeolvadt vele. A hangja keményen csengett, s a templom falai gyengén viszonozták is.

- Hogy képzeled?

Két szó mindösszesen, de a hatása ezret vonzott a bűvkörébe. Még a legyek sem mertek felreppenni a kalapokról, virágokról, az újszülöttek nem sírtak, a gyerekek abbahagyták anyjuk nyaggatását, hátsó sorban székhelyükön trónoló pletykáló asszonyok elhallgattak, a hívekbe és István atyába szinte belefagyott a szó ettől a jeges, maró légkörtől. A pap szeme egészen elkerekedett, és többször pislogott is egymás után, szentül hitte, félrehallott valamit. A pillanatnyi értetlenség után gyorsan összeszedte magát, ridegen, magyarázón válaszolt, mintha egy kisgyermeknek magyarázná el az élet felettébb bonyolult rendszerét:

- Tessék, kérem? Valamit félreértett a hölgy? Tán nem érzi jól magát?

Kata erre alig leplezett dühvel így szólt:

- Ó igen, tisztelendő atyám, valóban nem érzem jól magam, de nem hiszem, hogy félreértettem bármit is. Maga, - a hangja minden szónál keményebbé vált - akit soha rokonsága nem látogatta meg itt, felesége nincs, gyermeke úgyszintén, maga az, aki arról prédikál nekünk, hogy engedjük el a fiainkat, testvéreinket, férjeinket, barátainkat egy olyan harcba, ami csak halált, embertelenséget és gyászt hoz? Azt mondja hősként halnak meg. De meghalnak. A különbség maga és énköztem az, hogy maga a hőst látja egy férfiban, akit besoroznak, én pedig

a szenvedő, és gyászoló szíveket, amik utána maradtak. Lehet, hogy mindkettő igaz kissé. A névtelen hősöket gyorsan elfelejtik, a gyász és a halál egy szívben viszont örök nyomot hagy. Prédikáljon a hősökről, és a hazaszeretetről, ha úgy tetszik. De sose felejtse el, amit most mondok: Magyarországnak nem halottak kellene, hanem élők. És nem háború, amire most szükségünk van, hanem a béke.

Végszóra feltette és megigazította a fején csinos kalapját, majd sarkon fordult, és remegő, mégis kimért léptekkel kísértelt a templomból a zuhogó esőbe. Hajdú Eszter a papra pillantott, aki úgy tádogott megilletődöttségében, mint egy hal, aztán a hívekre, akiken kivétel nélkül látszott, hogy egyetértenek a vörös szoknyással. Magában biccentett egyet, kilépett a padból a piros szőnyegre, fejet hajtott az oltárnak, majd komótosan barátnője után sétált. Jól gondolta, az ott várta a templom előtt, rá várt, szemében könnyek. Odaszaladt hozzá, Eszter karjaiba vetette magát s keservesen felsírt.

- Sajnálom.

Mindössze ennyit mondott, s Eszter erre már tudta mit sajnál. Mélyebben és szorosabban ölelte barátját, s az ő szeméből is megindult a bő vizű patak, ami összemosódott a rájuk hulló esővel.

A templom faajtaján, az elesettek listáján, a H betűnél egy nevet kezdett elmosni az eső, s a lányok könnye:

Hajdú András.